

przeegląd

uniwersytecki

Pismo
Uniwersytetu
Szczecińskiego
ISSN 1427-4736

1-3

(314-316) 2019

styczeń • luty • marzec

Kryzys demokracji a praktyka argumentacyjna

Współczesna demokracja przechodzi kryzys. Coraz częściej musi bronić swoich wartości i mierzyć się z rosnącą falą populizmu. W niektórych krajach zmienia się nawet w swoją karykaturę, jaką jest elekcyjny autorytaryzm. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest wadliwie działająca społeczna praktyka argumentacyjna, w której pojawiło się kilka pęknięć.

Celem projektu European Network for Argumentation and Public Policy Analysis (APPLY) jest zbadanie stanu publicznej praktyki argumentacyjnej w Unii Europejskiej – ze szczególnym uwzględnieniem dyskusji dotyczących zmian klimatycznych i polityki energetycznej – oraz wypracowanie rozwiązań, które mogłyby poprawić jej jakość i zneutralizować dyskursywne przyczyny kryzysu demokracji. Zdaniem autorów projektu – między innymi prof. Marcina Lewińskiego z Universidade Nova De Lisboa, przewodniczącego Komitetu Zarządzającego – w europejskiej debacie publicznej można zaobserwować trzy niepokojące zjawiska, które osłabiają działanie dyskursywnych mechanizmów legitymizacji decyzji dotyczących spraw wspólnych, a tym samym negatywnie wpływają na sprawność i jakość demokracji deliberatywnej.

TRZY PĘKNIĘCIA W SYSTEMIE KOMUNIKACJI

Każde z wymienionych zjawisk można przedstawić jako swego rodzaju pęknięcie w sprawnie dotychczas działającym systemie komunikacji. Pierwsze z nich pojawia się na linii łączącej polityków zaangażowanych w podejmowanie decyzji i zwykłych obywateli. Rzecz w tym, że liderzy życia politycznego coraz częściej używają niezrozumiałego języka unijnych instytucji i dyrektyw. Co więcej, język ten do tego stopnia warunkuje ich myślenie, że uniemożliwia rozpoznanie rzeczywistych problemów i obaw obywateli. Ci

ostatni nie czują się więc pełnoprawnymi uczestnikami debaty publicznej, a decyzje podejmowane przez polityków nie mają pełnej legitymizacji.

Do drugiego pęknięcia dochodzi między argumentacyjną praktyką unijnych instytucji a modelami, standardami i normami racjonalnej argumentacji wypracowanymi przez świat akademicki. Debata publiczna w Unii Europejskiej ma charakter polilogu – czyli jednoczesnej wymiany zdań wielu podmiotów – a modele argumentacji konstruowane przez jej teoretyków koncentrują się głównie na dialogu jako interakcji między zwolennikiem i przeciwnikiem dyskutowanej opinii. Pojawia się pytanie, czy normy i standardy obowiązujące uczestników dialogu można w automatyczny sposób zastosować do opisu i oceny polilogu?

Trzecie pęknięcie pojawia się między akademickimi modelami aktywności dyskursywnej a praktyką argumentacyjną zwykłych obywateli. Wydaje się, że teoretyczne ujęcia komunikacji nie uwzględniają w pełni jej kontekstowych lub sytuacyjnych uwarunkowań, a także wszystkich mniej lub bardziej pośrednich mechanizmów dyskursywnych kształtujących rzeczywistość społeczną.

Zdaniem badaczy zaangażowanych w projekt, opis i teoretyczne opracowanie tych zjawisk stanowi wyzwanie badawcze dla świata akademickiego oraz praktyczne dla uczestników europejskiej debaty publicznej.

dr hab. Maciej Witek,
prof. US

Substitute Member of the
Management Committee
projekt European Network
for Argumentation and
Public Policy Analysis
(APPLY, COST Action
CA17132)

koordynator
szcecińska grupa
badawcza Cognition &
Communication Research
Group (CCRG)

dyrektor
Instytut Filozofii
Wydział Humanistyczny US

Migawki ze spotkania w Lizbonie

Fot. Steve Oswald

PRACE ZESPOŁU PROJEKTOWEGO

Zespół projektu APPLY tworzą badacze – filozofowie, logicy, kognitywiści, językoznawcy, teoretycy mediów, informatycy, teoretycy prawa, politolodzy, socjologowie, psychologowie i inni – z niemal wszystkich krajów Unii Europejskiej (spoza UE: Szwajcaria, Norwegia, Serbia, Bośnia, Mołdawia). Ich współpraca pozwala na podjęcie multidyscyplinarnych badań i konstrukcję wyczerpującego modelu publicznej praktyki komunikacyjnej.

Członkowie zespołu projektowego uczestniczą w pracach trzech grup roboczych. Zadaniem pierwszej z nich jest empiryczne badanie oficjalnych dokumentów i procedur instytucji unijnych oraz przekazów medialnych na ich temat. Zebrane w ten sposób dane zostaną, po odpowiednim opracowaniu, wykorzystane w pracach dwóch kolejnych grup. Celem drugiej grupy roboczej jest wypracowanie pojęć i norm pozwalających na adekwatny opis, ujęcie oraz ocenę rzeczywistych praktyk argumentacyjnych. Prace grupy trzeciej zmierzają

do wypracowania praktycznych rozwiązań i narzędzi pozwalających na lepsze planowanie debaty publicznej.

WSPÓŁPRACA W RAMACH DZIAŁAŃ WSPIERANYCH PRZEZ COST

Projekt APPLY jest jednym z działań finansowanych w latach 2019–2022 przez agencję COST (European Cooperation in Science and Technology) działającą w ramach programu Horyzont 2020. Celem projektów wspieranych przez COST jest przede wszystkim tworzenie i wspieranie sieci badawczych poprzez finansowanie warsztatów, konferencji oraz krótkich pobytów badawczych.

Pierwsze z takich wydarzeń – tak zwane *kick-off meeting*, czyli spotkanie inicjujące prace projektu – odbyło się 19–22 marca 2019 w Lizbonie. W tych dniach

miałem okazję pracować w ramach jednego z interdyscyplinarnych zespołów drugiej grupy roboczej. Naszym celem było opracowanie koncepcji i fragmentów artykułu prezentującego obecny stan badań nad normatywnym aspektem praktyki komunikacyjnej. Wykorzystywaliśmy przy tym wiedzę i perspektywy badawcze naszych dyscyplin: filozofii, teorii argumentacji, kognitywistyki, językoznawstwa oraz analizy konwersacji. Była to też dobra okazja do nawiązania nowych kontaktów i zainicjowanie współpracy między naszymi lokalnymi grupami badawczymi, np. między działającą w Lizbonie Reasoning and Argumentation Lab (ArgLab) a szczecińską Cognition & Communication Research Group (CCRG). ♦

Strona APPLY:
<https://publicpolicyargument.eu/>

